

Nr 118.

Ankom till Riksdagens kansli den 6 maj 1913 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om anslag till befrämjande av trädgårdsodling.

(1:a Avd.)

I en inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 196, hava herrar *Linders* och *Nilsson* i Kabbarp anfört och hemställt följande:

»Sammanlagda anslagssumman, som staten år 1912 utgav för höjandet av det mindre jordbruket (premiering, kontrollföreningar, studieresor, undervisningskurser m. m.) utgjorde 251,000 kr. För samma ändamål begäres i årets statsverksproposition 270,000 kr. Härtill komma: statskonsulent för det mindre jordbruket, anslag till ordnad bokföring samt vad som kan anses komma småbruket till godo på andra punkter, t. ex. anslag till lantmannaskolor, utbildningskurser, vandringsrättare, husdjursavel, fröodling o. s. v.

Se vi till verkningarna av dessa olika anslag, måste det erkännas, att framstegen varit betydande. Dock kan med fog anmärkas, att man drivit agitationen för ökad avkastning, stegrade försäljningspriser alltför ensidigt, det vill med andra ord säga utan tillbörligt hänsynstagande till den faktiska förtjänsten, realvinsten. Ett talande exempel härpå är den modärna ladugårdsskötseln, som vid närmare granskning visat sig icke i och för sig vara säkert lönande, åtminstone icke i fråga om mjölkproduktion. Man har börjat gå mera försiktigt fram på den inslagna vägen, ja, man har velat slå över i motsatt ytterlighet, i det röster börjat predika satsen: »kreaturslösa jordbruk» som framtidslösen. Och det må så

vara, att dessa senare ha starka skäl för sig i närhet av städer och andra större avsättningsorter. Det torde dock i detta fall vara klokare, att den gyllene medelvägen väljes.

När det nu visar sig, att en långt driven ladugårdsskötsel lätt kan bli förlustbringande, bör man naturligtvis icke alltför mycket basera sitt jordbruk på denna förvärvsgren utan ägna sig mera åt odlingen av med hänsyn till jordmån och avsättningsmöjligheter valda kulturväxter för försäljning. Sådana äro sedan gammalt våra sädeslag och potatis, i vissa trakter har sockerbetsodlingen trätt i förgrunden, och på därför lämpliga områden har på sista åren fröodlingen av våra kulturväxter kommit att spela en ej så obetydlig roll i lantmannens facit.

Det ekonomiska trycket, närmast för lantmannen känt i höga jordpriser, dryga räntor på anskaffnings- och rörelsekapital, stegrade arbetsomkostnader och dyrare material, detta har med nödvändighet pressat fram ett behov av ökad och värdefullare skörd. Utebliver denna, sia redan gjorda erfarenheter, att många av de nya småbrukshemman, som vår tids egnahemsrörelse med ganska stora offer skapat, komma att hysa ett i fattigdom försänt jordbruksproletariat. Och stort bättre komma ej heller de äldre småbruket att stå sig, efter-hand som den gamla stammen avlöses. På växtförädlingens område har dock utförts ett så betydande arbete, att redan detta betyder en avgjord vändning till det bättre beträffande sädesodlingen, och de övriga kulturväxterna torde snart följa efter.

Emellertid synes det oss, som om statsmakterna icke nog beaktat, i allt fall icke tillräckligt understött en viktig sak i vad det rör framarbetandet av rationellt skött, ekonomiskt starkt och självständigt småbruk. Det är en allmännare odling av trädgårdens kulturväxter. Många av dessa bli väl allt framgent endast föremål för fackmannens arbete. Men odlingen av frukt, bär och grönsaker, avsedda för konservering eller användning i färskt tillstånd, erbjuder dock ej större svårigheter än att vilken jordbrukare som helst efter någon praktisk handledning kan gå i land därmed. Den viktigaste synpunkten härvidlag är den, att åtskilliga av dessa odlingar, rätt bedrivna och under goda betingelser, äro mera lönande än ladugårdsskötsel och spannmålsodling. Vi importera massor av frukt, bär och grönsaker, fastän största delen av dessa produkter skulle kunna frambringas i vårt eget land till fromma både för odlarna och rikets handelsbalans.

Staten upprätthåller visserligen trädgårdsskolor och anslår stipendier för trädgårdsmän att företaga utländska studieresor; vid våra lantmannaskolor meddelas även undervisning i trädgårdsskötsel. Allt detta är mycket bra, men det räcker ingalunda. Anslagen till kontroll- och avelsföreningar,

till statskonsulenter och vandringsrättare m. m. visar oförtydligt, att man med hjälp av allmänna anslag söker bana väg direkt ut till folkets stugor för att upplysa och hjälpa till rätta.

Folket självt har även kommit till insikt om riktigheten av detta slags näringspolitik. Den för till närmaste kontakt med självverksamheten.

I flera av våra provinser ha under de senaste åren bildats talrika s. k. fruktodlareföreningar, i ett enda län över 30 stycken. Dessa bestå huvudsakligen av mindre jordbrukare. Men dessa föreningar föra ofta en tyngande tillvaro allt enskilt arbete och intresse till trots. Det centrala hos dem är anställande av trädskötare, som skall hjälpa föreningsmedlemmarna med deras trädgårdsskötsel. En sådan trädskötare har vanligen icke erhållit annan undervisning än en av hushållningssällskapet bekostad kurs på några dagar. Således kan det ej vara tal om någon ordentlig utbildning. Men den svåraste stötstenen är dock, att en liten fruktodlareförening ej kan bereda trädskötaren så pass vederlag, att denne kan bindas vid sin verksamhet för längre tid.

Här torde staten böra träda emellan med bidrag i viss likhet med anslaget till kontrollföreningar. Likaledes synes det oss vara rättvist, att staten, som årligen bidrager ganska avsevärt till jordbrukskonsulenters avlöning inom olika län, även bisträcker hushållningssällskapen med bidrag till avlöande av skickliga trädgårdskonsulenter, vilkas arbete dock huvudsakligen faller inom upplysningsområdet.

Oaktat vi anse, att Riksdagen snarast borde bevilja anslag i detta syfte, ha vi dock ej nu velat fixera något belopp, ej heller närmare ingå på grunderna för anslags beviljande, emedan vi hålla för lämpligast, att förslaget i sin helhet — så mycket mera som det gäller ett nytt område — utarbetas av Kungl. Maj:t. Med hänsyn härtill tillåta vi oss härmed föreslå,

att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t måtte låta utarbeta och snarast möjligt framlägga förslag till Riksdagen om lämpligt anslag i här angivet syfte till befrämjande av trädgårdsodlingen, företrädesvis bland mindre jordbrukare och lägenhetsinnehavare, samt förslag till allmänna grunder för anslagets utgående.»

Det torde icke kunna förnekas, att trädgårdsodlingen såsom förvärvskälla i allmänhet icke av våra jordbrukare vunnit det beaktande, varav densamma är förtjänt. Som bekant, importeras sålunda årligen från utlandet en stor myckenhet frukt, bär och grönsaker, fastän landets behov av dessa produkter otvivelaktigt skulle kunna till största delen tillgodoses genom inhemsk odling. Även i den mån trädgårdsodling inom landet

Utskottet.

förekommer, synes den ofta bedrifvas på ett mindre rationellt sätt, i det att odlarna icke förstå att på rätt sätt tillvarataga produkterna eller ordna avyttringen av desamma. Och dock förefaller det, som om trädgårdsodlingen, rätt bedriven, särskilt för mindre jordbrukare och lägenhetsinnehavare, skulle kunna bliva en betydelsefull inkomstkälla och i många fall till och med komma att löna sig bättre än det egentliga jordbruket.

Glädjande nog synes emellertid intresset för odling av trädgårdsalster under senaste tiden hava vaknat och tagit sig uttryck, bland annat, i bildandet på en stor mängd platser av s. k. fruktodlarföreningar, huvudsakligen bestående av mindre jordbrukare, vilka hos sig anställt trädskötare med uppgift att tillhandagå de enskilda medlemmarna vid trädgårdsskötseln. På sätt motionärerna antytt, torde dock varken dessa föreningar eller det enskilda intresset i sig självt vara i stånd att utan hjälp från det allmännas sida arbeta fram en rationell trädgårdsodling. Vid sådant förhållande anser utskottet att likaväl som staten genom varjehanda åtgärder bidrager till höjande av det mindre jordbruket i allmänhet lämpliga åtgärder från statens sida även böra vidtagas för befrämjande och utveckling av ifrågasvarande viktiga binäring till jordbruket, varigenom ock det intresse för denna näringsgren, som på senare tiden uppstått bland jordbrukarna själva, skulle vidmakthållas och än ytterligare ökas.

Utskottet, som sålunda till alla delar instämmer i motionärernas syftemål, anser emellertid icke fullt lämpligt att, på sätt motionärerna ifrågasatt, Riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära ett direkt framläggande av förslag om anslag för nu ifrågasvarande ändamål. Utskottet finner det nämligen angeläget att, innan medel för ändamålet anvisas, en omsorgsfull och allsidig utredning genom Kungl. Maj:ts föranstaltande verkställes för utrönande av vilka åtgärder, som må finnas lämpligast och bäst ägnade att främja nu ifrågasvarande näringsgren. Först sedan en dylik utredning slutförts torde Kungl. Maj:t böra för Riksdagen framlägga förslag till åtgärder samt anvisande av de medel, som kunna finnas för ändamålet erforderliga. Emellertid torde vid den utredning, som kan komma att av Kungl. Maj:t i ärendet vidtagas, böra uppmärksammas de av motionärerna framlagda förslagen till åtgärder uti förevarande hänseende, vilka synas utskottet värda allt beaktande.

På grund av det sålunda anförda, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, i anledning av förevarande motion, må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning samt därefter till Riksdagen inkomma med förslag i fråga om de åtgärder,

som lämpligen böra vidtagas för befrämjande av trädgårdsodlingen, företrädesvis bland mindre jordbrukare och lägenhetsinnehavare.

Stockholm den 6 maj 1913.

På jordbruksutskottets vägnar:

GÖSTA TAMM.

Närvarande: herrar Tamm, Odelberg, frih. De Geer, Paulson, Fahlén, Pers, Ericsson, Lundell, Nilsson i Kabbarp, Kronlund, Linders, Hellström, greve Wachtmeister, Lundström, Ekerot och Bosson.

Reservation

av herrar *A. T. Odelberg, P. Paulson, A. H. Fahlén* och *Aaby A. W. Ericsson*.
